

Juryrapport van de Commissie Dissertatieprijs 2018-2019

Geacht bestuur van de vereniging

Dames en heren

Door het bestuur van de Vereniging voor Belastingwetenschap wordt steeds voor een periode van twee jaar een commissie ingesteld die tot taak heeft te beoordelen welk proefschrift over die periode de beste bijdrage heeft geleverd aan de belastingwetenschap in Nederland. Het is voor de vijfde keer dat deze prijs uitgereikt gaat worden.

De commissie voor de periode 2018 en 2019 bestaat uit Loek van Kalmthout, lid van de Hoge Raad en Theo Poolen, voormalig lid van het Managementteam Belastingdienst en afgevaardigde van het bestuur van de vereniging en ondergetekende.

De Dissertatieprijscommissie heeft 14 proefschriften ontvangen ter beoordeling. Van vrijwel alle universiteiten hebben wij een of meer proefschriften aangeboden gekregen ter beoordeling. In de derde ronde deden zeven proefschriften mee, de vorige keer tien proefschriften, er is zeker sprake van een stijgende lijn. Twee derde van het aantal verdedigde proefschriften in deze periode hebben meegedaan aan deze Dissertatieprijs, hetgeen naar onze mening laat zien dat deze prijs zijn erkenning heeft verkregen in de fiscale wetenschap.

Qua onderwerpen is er een behoorlijke diversiteit waar te nemen.

Op BTW-gebied één proefschrift, ook één rechtsvergelijkend proefschrift, formeel belastingrecht drie, wetgeving/fiscaal beleid drie en Internationaal belastingrecht c.q. Europees belastingrecht zes. Vergeleken met dertig jaar geleden zie je nu steeds minder nationale fiscaal-technische onderwerpen.

Wat ook opvalt is dat van de 14 proefschriften er negen Engelstalig zijn. Meer dan in de ons omringende landen zie je dat in Nederland vele proefschriften in de Engelse taal worden geschreven, zodat de hele wereld kennis kan nemen van deze wetenschappelijke output. Omdat vele proefschriften een

Europeesrechtelijke en/of internationaalrechtelijke invalshoek hebben is het ook logisch om deze proefschriften in het Engels te schrijven.

Voor de commissie is het beoordelen van veertien proefschriften een pittige kluit geweest. Het voordeel van dit werk is dat je niet hoeft te beoordelen of het proefschrift verdedigingswaardig is en de doctorstitel waardig is. Onze taak is om op basis van een aantal criteria te beoordelen welk proefschrift de beste bijdrage levert aan de ontwikkeling van de belastingwetenschap in Nederland dan wel in het algemeen. Elk commissielid heeft een top drie lijst gemaakt en op basis van die lijsten is vervolgens in gezamenlijk overleg, tijdens Coronatijd op gepaste afstand zittend, tot een eensluidend oordeel gekomen.

Het eindoordeel van de commissie is dat Laurens Wijtvliet het beste voldoet aan de door de commissie gestelde criteria. Wij zullen dit nader toelichten in dit juryrapport.

De titel van het proefschrift van Laurens Wijtvliet luidt:

“The Tax Tectonics. Well-being and wealth inequality in relation to a shift in the tax mix from direct to indirect taxes “

(verdedigd op 10 april 2018 aan Tilburg University, promotoren zijn prof. Rijkers en Gribnau, bijzonder is dat Laurens Wijtvliet zijn proefschrift kosteloos beschikbaar heeft gesteld op zijn eigen website))

In de studie van Laurens Wijtvliet staat centraal of een verschuiving van directe naar indirecte belastingen in ons fiscale bouwwerk ook welzijnsbevorderend is.

Al decennialang wordt door economische instituten c.q. instellingen het dogma verkondigd dat de lasten op arbeid verlaagd moeten worden door de lasten op consumptie te verhogen, met andere woorden een verschuiving van de IB/LB druk naar BTW c.q. milieubelastingen. De OESO, IMF, maar ook de EU en in Nederland het CPB zijn van oordeel dat een dergelijke lastenverschuiving welvaartsbevorderend zou werken.

Laurens Wijtvliet vindt echter dat een dergelijke lastenverschuiving niet alleen vanuit de welvaartstheorie moet worden beoordeeld, maar vanuit het bredere kader van het welzijn van een samenleving, d.w.z. er is een verbreding van het toetsingskader nodig voor de aanvaardbaarheid van een dergelijke lastenverschuiving.

In de afgelopen decennia is het gemeengoed geworden om belastingheffing instrumenteel te benaderen, het moet de economische groei bevorderen, de

werkgelegenheid stimuleren etc. De laatste jaren is de kritiek op deze welvaartstheoretische benadering groeiende. Laurens Wijnvliet wil, in navolging van deze critici, in zijn proefschrift wetenschappelijk onderbouwen of een lastenverschuiving van IB/LB naar BTW te verdedigen is vanuit een breder welvaarts kader waarin naast economische aspecten ook aspecten als gezondheid, onderwijs/opvoeding, persoonlijke activiteiten inclusief werk, politieke vertegenwoordiging en governance, sociale contacten en relaties, milieu en onzekerheid en onveiligheid, een rol spelen.

De op zich eenvoudige probleemstelling beantwoorden is echter een ander verhaal. In een apart hoofdstuk behandelt Laurens Wijnvliet welke onderzoeksmethoden hij gebruikt om antwoord te kunnen geven op zijn probleemstelling. Na enige inleidende hoofdstukken gaat Laurens Wijnvliet op zoek naar de inhoud van het bredere begrip welzijn en de betekenis daarvan bij een lastenverschuiving van IB/LB naar BTW. Het is volgens ons voor het eerst dat een dergelijke welzijnstheoretische benadering in de Nederlandse fiscale literatuur wordt toegepast. Laurens Wijnvliet doet dit op basis van een kwantitatief en een kwalitatief onderzoek. Het kwantitatieve onderzoek heeft plaatsgevonden op basis van een versimpeld statisch rekenmodel. Het resultaat laat zien een schevere vermogensverdeling in Nederland. Vervolgens is op basis van economische en sociaalwetenschappelijke literatuur onderzocht wat de invloed van een ongelijkere vermogensverdeling is op het welzijn.

Het beoordelen van fiscale maatregelen vanuit meerdere invalshoeken dan alleen welvaartsbevorderend is wetenschappelijk interessant, al moeten wij ons realiseren dat een dergelijke bredere benadering nog in de kinderschoenen staat. Deze bredere benadering is ook maatschappelijk relevant, zeker als we daarbij in ogenschouw nemen aspecten als gezondheid en milieu. Hoe zou het zijn geweest als bij de toeslagen vanaf het begin een welzijnstoetsing had plaatsgevonden, zouden wij dan ook de toeslagenaffaire hebben gehad.

Laurens Wijnvliet heeft een nieuwe, moderne bril opgezet, een bril die meerdere perspectieven biedt dan alleen welvaartsbevordering. Het is vooral deze nieuwe en originele kijk toegepast op het door economen gedomineerde thema van een lastenverschuiving van direct naar indirect, die volgens ons een verbreding en een verrijking kan bieden bij het tot stand brengen van fiscaal beleid in de toekomst.

Het is een omvangrijk onderzoek geworden, nl. 630 bladzijden excl. literatuurlijst. Dit is veel, maar gezien het onderwerp verdedigbaar. De Engelse

taal is hier zeer functioneel, omdat het kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek ook toepasbaar is op andere landen.

De jury is van mening dat het proefschrift van Laurens Wijtvliet een originele bijdrage levert aan de ontwikkeling van de belastingwetenschap in Nederland en daarbuiten.

De jury

H.P.A.M. van Arendonk

L. F.van Kalmthout

T.W.M. Poolen